

СПОРТ
Баскетболах йола
секци хъиййллай
Магасе

16

МАЪЛ
«Кавказа хозал - 2023»
яхача яхъе дакъа
лоацаш я Галгъайче

9

СЕРДАЛО

1923 100 лет

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№30 (12607)
Маъцхали
бутт,
10 ди, 2023 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
маътсела бетта 1-ча дийнахъа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

СИЙЛЕ
Бокъонаш лораер
белгалвир, дика
къахъегаш хиларак

4

КЪАХЪЕГАМ
Ялат чуэцаш ба
ахархой

5

ІАПАМ
Илдарха-Галан боккха
Іам нувхех цѐнбир

6

НАЪХА ХЪАШТАШ
Сунташ отгарах
дийцар Магасе

7

МЕХКАШ ДОВЗАР
Хъаъший дукхагІа
хулаш латт

8

www.serdalo.ru @gserdalo vk.com/gserdalo Дзен сердало

ДегІаахар

Вай спортсменаша дакъа лаъцача яхъех
дийцар Мехкадаъга

2

Цѐнача дег тІара

Тѐма
доакъашхочун
дезала, совгІаташ
делар

3

Тема ветеранаша къамаъл дир студенташца

Султиганькъан Йоакъап

Кердача технологейх йолча Шолжа-Шахьарерча колледже дешаш болча студенташца кхетаче дӀайихьар тема ветеранаша. «Соахка «Машук-2022» яхача форуме котало яккхача «Сийлен Гулакхаш» яхача проекта гӀолла дӀахьош лекция из. Хьалхалаьттар вар къаман политиках, регионаша юкьерча бувзамех волча массазарча викала ГӀонча вола Дзейтанькъан Шамал», - йоак тхога бенача хоамо.

Тема операцен доакъашхой хиннача ветеранаша моллагӀа хаттар дала аьттув бар кагирхой. Къаман маьрша вахар лорадеш, деналца шоай декхара ш токхаш лавтта, вахар хьадача вай мехкахоех давкха «Тха турпалаш» яха кино хьекхар студенташца.

Тема-тактически спортх йола кийчо е кагирхой хьахьар жар цига. Иштта дӀахуьаш йолча кхетаченаша боккха пайда лу. Шоай Даьхенах дог лазаш; денал, яхь, сий яха оагӀонаш довзаш; кхебе беза кагирхой. Ханнахьа беннача кхетаме доккха дика дут шийна тӀехьа!

Инфекционни лазараш ца даржийта гӀерташ, къахьийгарашта баркал аьлар Мехкадас

Коазой Мадина

Полиомиелит, сурх яхача лазарашта духьала маьхий тохийта, яхаш, боккха болх дӀахьош, берий ноаношца, даьшца къахьегача лорашта баркал оалаш къамаъл дир Мехкадас. «Илмо яхачунга, лорашка ладувгӀа!

«Шоай бераш кхерама кӀалха ма увтаде! Кхетаде деза оаш, шоай бераш лорачадарал совгӀа, гонахьа мел бараш кхерама кӀалха оттабу оаш», - йоак ший къамаьла юкье Мехкадас.

Баркал аьлар республикан кулгалхочо, шоай блогашка гӀолла, берашта маьхий тохийта, уж ца тохаш Ӏер кхерамегӀа да шоана, яхаш, ноаной цу гулакха тӀахьехаш, царца къамаьл деш хьабоагӀа блогерашта.

«Дуккха нах дӀахьетабир цар, къамах, дерригача берий могошалах дог лазаш шоаша из къамаьл делгах. ЧӀоагӀа дика хет сона, из болх цар вӀаштӀехьабоалаш», - белгалдир вай мехкадас Келаматанькъан Махьмуд-Ӏаьлас.

Вай спортсменаша дакъа лаьцача яхьех дийцар Мехкадаьга

Султиганькъан Йоакъап

2023-гӀа шу доладелча денз, вай республикерча 4000 спортсмена дакъа лаьцад 170 яхье, ерригача Россе чемпионаташка. Цох лаьца дийцар дӀайихьача кхетаче мехкадаьга Келаматанькъан Махьмуд-Ӏаьлага, спортх йолча министерствон кулгал деча Дошхьокхалой Ӏаьлас.

«ХӀара денна гӀадкхувлаш ба вай спортсменаш. СКФО дӀахьихьача тайп-тайпарча яхьашкара, цар вайна ера 33 дошо, 29 дото, 63 борза майдилгаш. 4000 спортсмена 170 совгӀа йолча яхье дакъа лаьцад укх шера», - белгалдир вай Мехкадас ший телеграм-канале.

Геттара гӀадвугаш да, спорт езаш бола кагирхой вай мехка хӀара шера дукхагӀа гучабуллгӀа. ХӀаьта республике, цу наха эшаш мел долча хӀаманца кхоачам бе гӀерташ хьинаре къахьег. Хьайийллай дукха спортивни моттигаш. Царех цаӀ я спорта Дворецера «Магас» яха, шийна чухь бассейн болаш йола, физкультуран фусам.

2023-ча шера, боккха бассейн бола ФОК хьаелла лерхӀ Шолжа-Шахьаре. Буро кӀалхарча спорт езарашта лаьрхӀа йола моттиг болх беш хургьа 2024-ча шера, Дала аьннадале. Керда спортивни доазув хургда ЭкажжӀонги-Юрта. Спортх йолча министерствон кулгалхочунна тӀадиллар вай Мехкадас, дешара гулакхах йолча министерствоца бувзам лоаттабеш, ишколашка физкультура хьеха хьехархой кийчбелга. Тахан

цу дакъь тӀара болхлой ишколашка тоьаш бац, вайна эш из гулакх ший боагӀаца боараме довзаш бола хьехархой.

ЛертгӀа футболлаш хургболаш, берий футбол йоаржае лерхӀ республике. ШоллагӀа лига мара цох ца хуле а, хӀаьта а вай-воай тоаба хургьа из. Кагирхой футболни лиге ловзаш я вай мехкара ши тоаба, исторе эггара хьалха. Вай спорта доккха дика да из. 2022-ча шера дӀабихьа болх тахка эттача, вай республикера пхи саг Россе тайп-тайпарча клубашка дӀайицав.

«Вай таханара декхар-шахьарашка, юрташка бахаш болча кагирхошта спортаца бувзам лелабе моттигаш Ӏалашгьар», - белгалдир вай Мехкадас.

«Даьхе лораераш» яхача филиало ший болх лакхача боараме дӀахьу

Султиганькъан Йоакъап

БӀаьстан кхоалагӀа бетта хьайийлар вай республике, «Даьхе лораераш» яхача паччахьалкхен ганза филиал. Цу юкья шоай балха тӀа дикка толамаш даьхад цу наха.

«ХӀара мехка из моттиг хьаелла аьнна соцам баьр Россе Президент Путин Владимир вар. 70 совгӀа болча тема доакъашхой гаргарча наха шоай гулакхаш техкад цига. 48 сага эшараш кхоачашде аьттув баьннаб таханарча дийнахьа.

Эггара чӀоагӀагӀа наха хетгараш да, цхьацца хӀаман тӀехьа каьхаташ гулдара гулакх; ветерана, унахцӀено эшаеннача сага статус хьаэцар; йоал дӀатела гӀо дар. ХӀара сага гӀадена хаттар, дикка токхаш, дӀахо де дезар хьадеш теркалду», — белгалдир ший телеграмм-канале Мехкадас.

Адвокатски, Нотариальни

палаташца; ЗАГСца, экспертиза еча моттигача; спортх, унахцӀенон гулакхах, дешара гулакхах йолча министерствошца бувзам лоаттабеш, даьху фи-

лиало ший болх.

«Вай мехкара бӀухой доккха денал, майрал гойташ латт Украинe. Цар оагӀув хьаллоацаш, дезалашка, гаргарча нахага хьо-

жаш, цар хьашташ кхоачашдеш хила деза вай тахан. Царех хӀаравар вай къаман сий доаккхаш латт», — белгалдир вай Мехкадас.

Магаданерча Сусумански кхаленцара бувзам чІоагІбу вай республико

Гаьгенаькъан Марина

Магадански областерча Сусумански кхален кулгалхошца кхетаче дІайихьар ГІалГІайчен цигарча викала Беканькъан Іалихана.

«Сусумана-Шахьара кулгал деча Пряников Игорца, администрацен кулгалхошун ГІонча йолча Заикина Натальяца цар дийцар, къамашта юкьера барт, бувзам чІоагІбергболча ГІулакхех. Кхетаче йистейоалаш, шаккха оагІоно соцам бир, ГІалГІай республико, Сусумана кхалено, вІаший бувзам лелабеш, ГІулакхаш дІахо дІадахьа деза, аьнна», — йоах тхогарча хоамо.

«Барт, безам болаш цъяна дІахьоча ГІулакхаша тоадегьда субъектий хьал, доаржадегьда дуккха дика ГІулакхаш. Цул совгІа, къамашта юкьера барт, бувзам а чІоагІлурга», — белгалдир Беканькъан Іалихана.

Тема доакъашхочун дезала, совгІаташ делар

Коазой Мадина

Тема операцен юкье вахар хаьдача вай мехкахочун Озанькъан берашта, совгІаташ делар Паччахьалкхен Думан депутат волча Біарахой Бек-

хана. Эшар, дезар техкача; цар шоашта деза аьнна совгІаташ дар депутата ийцараш.

«Біарахой Бек-ханагара хІамаш хьакхачарга дукха

хьежа безаш хиланзар.

«ЦаІ йола Росси» яхача парте депутат вола Дарсиганькъан Мухьмад, Паччахьалкхен Думан депутата ГІонча вола Гадаборшанькъан Ваха бахар, берашта

совгІаташ ийца.

Спортсмений-латархой барзкъаш, маьчеш, тайп-тайпара ловзараш, телескоп, беррига кхоачам чубола деша кхухьа тІормеш кхьарчар берашта», — дийцар единороссаша.

Сунт тоха лерхІ Шолжа- Шахьарерча моттиге

Султиганькъан Йоакъап

Бахархой леткъаш хиларак, Шолжа-Шахьарерча цъяна моттига хьал таька баха хилар МЧС болхлой, Іаламах йолча министерствон хин ГІулакхак болча оагІон къахьегамхой бар уж. Шолжа-Шахьарера чукхийтгача улла моттиг яр уж хьажа бахар.

«Ца соцаш, догІаш лаьтгача хана, чухийддача хиво зе дир Солнечная, Грузинская, Базоркина, Трудовая оалача урамашка бахача наха», — йоах тхогарча хоамо. Цу урамашкарча бахархоша дийцар, хьалха цу доазон тІа харш, жагІа тесса моттиг яр, яхаш. Геттара чІоагІа догІаш латгача хана, наьха цІенешка хий чуцадалара ГІо хулар цох. Хана йІоахалца, харш лаьттан кІалха Іочудаха дайна дІадаьннад, жагІа а догІаша Іокхьаб.

Деррига тошкаш хьежача, болхлоша соцам бир, догІан хий дІаухаргдола моттиг яь, сунт (дамба) тоха деза, аьнна.

Полиомиелит яхача лазарах дийцар республике дІайихьача кхетаче

Султиганькъан Йоакъап

Полиомиелит яхача лазара духьала маьхий тоха дезаш, вай республике 72 574 бер дар, таханарча дийнахьа царех 37 067 бера маьхий техад. Премьер-министр волча Слостенин Владимира кулгал деш, дІайихьача кхетаче дийцар цу ГІулакхак лаьца. Сурх яха лазар вай дувца этгача, маьхий тоха дезаш хинна-

ча 7 000 бера юкьера, 5 700 бер маьхий тега да.

«Сурх яхача лазара духьала маьхий тоха араяьнна, цІеннах чуувтгаш, из болх дІахьош лаьрххІа тоабаш я, маьхий тоха йиш яц аьнна белгало яь бераш, дІаязду цар. Лакха лерхІам болаш дІадахьа дезаш ГІулакх да из тахан», — белгалдир дІайихьача йоккхача кхетаче.

Запорожьера спортсменаш кхоачаргба вай республике

Султиганькъан Йоакъап

«Запорожски облесте-ра спортсменаш ба, тахан вай мехка кхача безаш. Спортшни кийчо еш йолча «Мужече» яхача моттиге Iеш хургба уж. Кхыча республикеры баькхача хьашашка цига дика хьожаргба. Дийнахьа массекхача тайп-тайпара даараш кийчдеш, вига везар лора тIавугаш, ха йоаккхаргья цар», — йоах тхогарча хоамо.

ГалгIай мехкара хоза моттигаш йовзаш, лоаме тохкаш хургба гаьна-ра баькха спортсменаш. Белгалде деза, гIо эшаш йолча кхьйолча регионаш-та новкъостал де из гIулакх вIаштIехьадаьккхалга.

Йоккха кхетаче дIайихьар Магасе

Султиганькъан Йоакъап

Саг йоалаеш бола нах, эггара хьалхарча юхьанца, ВИЧ оалаш йола инфекци дегIаца йий хьожаш, лорашка чакхбала безилгах дийцар, селхан Магасерча мэре дIайихьача кхетаче.

«ЛоархIаме дола дешаш дашха дIайихьача кхетаче дакъа лоацаш хилар, шахьара да вола Орцханькъан Зайт, юкьарлен совета доакъашхой, дийша нах, наркоманена дарба деча моттигера болхлой. Наркоманена дарба деш йолча моттигерча цьхан болх-лочо дийцар, саг йоалае этта-ча хIара сагага, цун ВИЧ яха инфекци яц, наркотикашца бувзам лелабеш вац, аьнна, тешал деш каьхат хила деза. Ишттача накъаца, инфекци ца яржйта, наркомани соцае аьттув хургба вай, аьлар цо. Керда дезал кхолла лархIа вола саг лорашка чакхваьккхача ховргда, цун дегIаца малагIа во да», — йоах тхогарча хоамо.

Шахьара дас, дийшача наха, геттара дика хеташ, хьаллаьцар из гIулакх. Керда дезал кхоллаш бола нах, унахIена болаш, дегIаца цьхаккха во оамал йоацаш, хила беа. Иштта ца хилча, ираз долаш, беркате хилац цар вахар. Таханарча дийнахьа, соцам баь чоагIадаьдац из гIулакх. Кхы а духка тохкам, болх бе безаш дош да из.

Бокъонаш лораер белгалвир, дика къахьегаш хиларах

Султиганькъан Йоакъап

РФ тохкама комитета кулгал деча Бастрыкин А.И. Есентуре дIайихьача кхетаче белгалвир, бехктокхаме къахьегаш хьавоагIа вай мехкара тохкама оагIон болхло.

Следователь-криминалист волча Бохтаранькъан Руслана делар, закон лорадеш ший декхараш бехктокхаме кхоачаьцарах дола хьарак. «Ший моттиг лораеш, тIадаькха декхараш дizza чакхдоахаш, хьавенав Руслан.

Вай мехкара тохкама оагIон болхлоша къахьийга чакхдаьккха, зуламех дола 9 гIулакх суде дIачуденнад укх шера. Уж зуламаш гучадоахаш дика къахьийгад Бохтаранькъан Руслана», — йоах тхогарча хоамо.

Уголовни гIулакхаш тохкаш бола болх чоагIа хьина-ре, бехктокхаме къахьеге дезарех ба. Из деррига керте лоацаш, вIашагIеллача тохкама тоабан юкьевихьар ший декхараш дика довзаш вола Руслан. Говза болх дIахьош, цо гучабаьхаб дукха зула-хой.

Накъашкарча хьалах дийцар бахархоша

Султиганькъан Йоакъап

Авареш ца яра тIехьа геттара лоархIаме да, аьлар машенашца лелараша, накъашка басарашца белгалонаш яр. Из гучадаьккхар, 100 сагага хоаттам беш, оаха дIабиьхача балхо.

«КIайча басарашца яьча белгалонаша, машенаца воагIачунга дIахьокк, цун ваха бокъо йола никь, кхыча машена никь малагIа ба», — иштта аьлар цу гIулакхах лаьца цьхан вахархошо. 75% бахархошка ладийгIаца, таханарча дийнахьа шахьарашкарча, юрташкарча накъашка геттара эшаш гIулакх да из.

70 % машенашца лелараша белгалдир, тоабеш латгача «Кавказ» яхача федеральни накъ тIа IажагIа басарашца белгало ца йича, ара боад этгача, цьхаккха хIама кьоасталуш хилац, аьнна. 30% наха яхачох, басарашца баьча кьоастамо накъашкара бокъонаш дикагIа йовзийт.

Полице болхлой арабаьлар рейд дIаяхьа

Султиганькъан Йоакъап

Илдарха-Палий тIара ФССП оагIон къахьегамхой, шоашца ГИБДД болхлой болаш, шахьаре рейд дIаяхьа арабаьлар.

Шоашта тега гIод дIатакха ца тугаш, лелараш гучабахар дар рейда керттара бахьан.

«90 эзар сом ахча хьадаккха аьттув баьлар Iаьдала болхлой

цу дийнахьа. Цьхан сага боахача лаьца хилар дIахайтар», — йоах тхога бенача хоамо.

ХIара кIира дIакхухьаш йолча рейдаша боккха пайда бу пирстопашта. «Накъашкара

пирстоп» яхача аппаратаца бу цар шоай болх. Цу хIамо дуккхача машенашта юкьера хьалох, ГИБДД гIод тIалатташ бола нах.

Ялат чуэцаш ба ахархой

Коазой Мадина

Кхашкара балхаш дIадоладаь, мукх, кIа чуэцаш ба цу даькъ тIара гIалгIай ахархой. 29,8

эзар гектар йолча дозонах, 24,8 эзар гектарага кхоачаш йолча моттигера ялат чуьцIад.

Цох лаьца дийцар, юртбоах-ма гIулакхх йолча министерстве дIайхьача кхетаче. Таханарча дийнахьа чуьйца ялат: кIа - 11, 7 эзар гектар, мукх - 4,1

эзар гектар, кем - 2,3 эзар гектар. Гуйран балхаш дIадоладе кийчлуш, ялат чуьйца даьнна лаьтгаш оахаш ба кхаш тIара къахъегамхой.

Гаьгенаькъан Мартина

«Faberlic» яхача моттиге къахъегаш бола болхлой баьккар вай республика йовза. Из я, барзкъаш, кхалнаха батах хьекха тайп-тайпара молха, иштта дукха кхьдараш хьаде ш йола компани.

«Тайп-тайпарча къамех бола нах чубоагIаш, йоккха тоаба я вайцига кхьчар. Гареева Ирина хьалха йолаш, эггара лакхагIа йолча этнографически музейе хьожаш хилар уж. Цихеза гид волча Кюригананькъан Iаьлас довзийтар царна вай къаман истори, культуран оагIув, Iадаташ», — йоах тхога бенача хоамо.

Из тоаба вай республике хьоашалгIа йийхар ва Магасерча ЦКСИТ кулгал деш вола Кьоастой Ибрахим.

«Faberlic» яхача моттига докъашхой кхьчар вай мехка

«ГIалгIай паччахьалкхен 100 шу» яха гойтам хилар Наьсаре

Гаьгенаькъан Мартина

ГIалгIай паччахьалкхен 100 шу дизара хетабаьча гойтаме дакъа лаца Наьсаре гулбелар Илманхой, историкаш, культуран оагIон болхлой.

«ГIалгIай паччахьалкхе отгара ди хьатIадоагIаш, кийчо еш ба республике. Малсагананькъан Тухана цIерагIа йолча музейе болхлоша хьокха оттадаьд; вай къаьнарча гIалай, лоамий сурташ. Царна юкье

я Аьга-Кхала, Аьрзи, Хамхи, ТIаргам, Фалхан, ВIовнашке, Цьхьори, иштта кхьйоло моттигаш.

Гойтаме гулбеннача вай къаман Илманхоша, историкаша,

кхьбараша дийцар; истореча дувзадenna мел дола хIама лакха лоархIам беш, лораде дезилгах. Тахан кхувш латгача кагирхошта ха деза, исторех хьокхалуш мел дар довза, лархIа дезилга», — йоах тхогарча хоамо.

Наьсарен Iаьдало хоам бу нахага, «Юбилейни» оалача даькъ тIа хицара хьал тоадергхиларах

Батайнаькъан Хьава

Къаьстга цу даькъ тIа бахача наха дукха кхайкарал даьд, хий цахиларах. Из бахьан долаш, Наьсарен кулгалхочо Йовлой Урусхана кхетаче дIайхьар. Цига дийцар, дIахойодача хана бахача наха лерттIа хьадоагIаш хий хургдола никь лаха безилгах.

Массехк бутт хьалха цу тайпара лоткъамаш дар бахархой, къаьстга хицара хьал тоадар дехаш, бакьда цу хана из хаттар кхоачашде таро хилар. Тахан латташ дола хицара гIулакх юха а дувзадenna да, хий лерттIа хьадоагIаш хилара низ ца тоьаш хиларца. Цу гIулакха лаьрххIа бурув тоха деза, тIехьара тIа насосаш оттае еза, — аьлар цу даькъ тIа кулгал деш волча Малсагананькъан Ахьмада.

Шахьара кулгалхочо Йовлой Урусхана хоам бир: «ГIалгIайчен электротенерге министерствоца цьхана; лоацача хана из кхоачамбоацар юкьера дIадоакхаргда, аьнна. Де йиш йола балхаш хьаде деза, дукхаза вIаштIара даьча цIеношка бахача наха хий дIакхоачаргдолаш. Сайгара эшаш дола новкъостал де со кийча ва».

Бокьо йоаца техника ехар лаьцар вай мехка

Кхузанаькъан Сафийя

«Жучокаш» оалаш йолча, йокха бокьо йоацача техниках базар еш лийннар лаьцар вай мехка Iаьдала болхлоша.

«Наха тIехьахьежаш, цар дувчачунга ладувгIаш йола «шпионски» лоархIаш йола техника йокхаш лийнна, 22 шу даьнна саг дIалаьцар вай МВД болхлоша», — йоах тхогарча хоамо. Iаьдало тохкаш латт, цу сага уж хIамаш мичахьара хьаййьй, мел уж йокха цун аьттув баьннаб.

Россе закона 138-ча статья бехктотхаме озаргва, бокьо йоацача техниках базар еш лийннар.

22 миллион хиллал кредит хьадаьккхар пирстопаша д'абахача бетта

Султиганькъан Йоакъап

Вай республикерча суда пирстопаша д'абахача бетта бахархошкара 22 миллион гаргга кредит хьадаьккхар.

«ФССП къахьегамхой, Иаьдало оттадаьча законаца шоай болх д'ахьош хилар.

Кредит д'аьчутела ловш боацарашта духьала, законо бокьо мел еннараш доала- деш болх д'абахьар цар.

Царна юкье дар, мехкара аравала бокьо ежкар; боа- хам, машин лацар», — йоах тхогарча хоамо. Д'абахьача баллах, духьал цхьан бетта 22 миллион ахча юхадерзадир цар банка.

Илдарха-Г'алан боккха Иам нувхех ц'енбир

Султиганькъан Йоакъап арабаьннараша.

Иалам лораду болам д'абахьар Илдарха-Г'алий т'а. 75 гали совг'а нувхаш гу- лийр Иалама моттигаш лорае

«Къахьегамаша шоатта хьал- лаца арабаьлар шахьара ад- министраце болхлой, къона эскархой, иштта кхьбараш.

Шахьара ди хьат'адоаг'аш, цун моттигашка лостам беш хилар Иаламах дог лазараш», — йоах тхогарча хоамо.

Хин гонахьара нувхаш д'аьхьар, иштта наха болх

беча моттигашкара доозош ц'ендир. Шахьара кулгалхоша доккха баркал аьлар, из бер- кате Гулакх хьал мел лаьца- рашта.

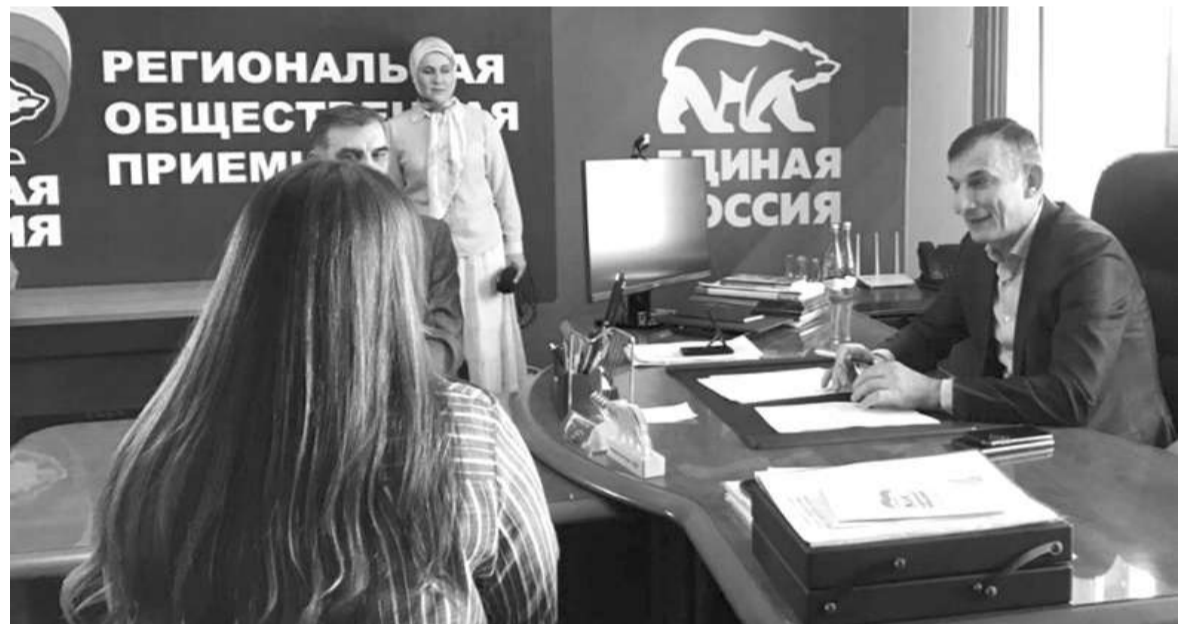
«ЦаI йола Росси» яхача парте доакъашхоша наьха хьашташка ладийг'ар

Б'арахой Муслим

Укх бетта 3-ча дийнахьа, «ЦаI йола Росси» яхача парте нах т'аийбеча моттиге, бахархой хаттарашка ладувг'аш, царна эшар тохкаш хилар сенатор вола Б'арахой Мухарбик.

Белгалде деза, дешара шу хьат'аотташ, шоай бераш иш- колашка, берий бешамашка д'ачудалара гулакхаца, бахар- хошта халонаш нийсьеннилга.

Малаг'ча бахьанех бераш д'аоттаде аьттув балац, тох- каш хилар Б'арахой Мухарбик. Х'ара сагага ладийг'а, царна къувлараш нийсдеш, болх д'абахьар. Цхьадола кхоачам- боацараш цу сахьате тоаде аьт- тув хилар.

Геттара ч'оаг'а й'овхал эттай вай мехка

Султиганькъан Йоакъап

Республикерча МЧС болхлоша беча хоамах, цхьайолча вай мехкар- ча моттигашка, 40 граду- сага кхоачаш й'овхал от- таргья. «Фецара й'овхал бийсан 20 — 25 градуса- га кхоач, цхьайолча мот- тигашка 17 градус лат- таргья, дийнахьа 32 — 37 градус, цхьайолча мот- тигашка 40-га кхоачаш, й'овхал оттаргья.

Лоам ядача юрташка 15 — 20 градус латтаргья бийсан, дийнахьа — 23 — 28, цхьайолча моттигашка 33-га кхоачаргья», — йоах цу Гулакха тохкам лелабе- ча болхлоша. Геттара лакха й'овхал эттача, бахархой лор- ралуш хила беза.

Хьунашка, моллаг'а баь- цаш, гаьнаш йолча мот- тигашка ц'и ювза йиш яц, иштта хаоттам болча хана. Имеца й'овхал эттача, ц'и геттара сиха д'а-хьа йода.

Д'айха денеш латта- ча хана, ма хулла дукхаг'а хий мелаш, малха к'алха ца лелаш, каст-каста дег'а т'а хий кхорзаш, лоравала веза саг.

Кердача ишкола хьал мичахьа кхьаьчад хьежар единороссаш

Коазой Мадина

«ЦаI йола Росси» яхача парте, къаман программага г'олла, дукха керда ишколаш, берий бешамаш хьалъяьй вай мехка, таханарча дийнахьа а даггара хьалъеш латт.

Х'ара г'ишло йотташ бола болх малаг'ча боараме, мишта д'ахьош ба тахка ух депутаташ. Цхьаккха г'ишло йитаяц цар, т'ахьожам боацаш. Укх наькъа уж баха хилар, Пхьилекъонгий- Юрта хьалъеш латтача ишкола болх мичахьа кхьаьчаб, мишта д'абодаш ба хьажа.

Депутаташа белгалдечох, укх т'ехьарча шерашка, цу юр- тара нах массехказа дукхаг'а хиннаб. Цунга хьежжа, юртара ийь ишкол, т'анк, аьнна, йиза

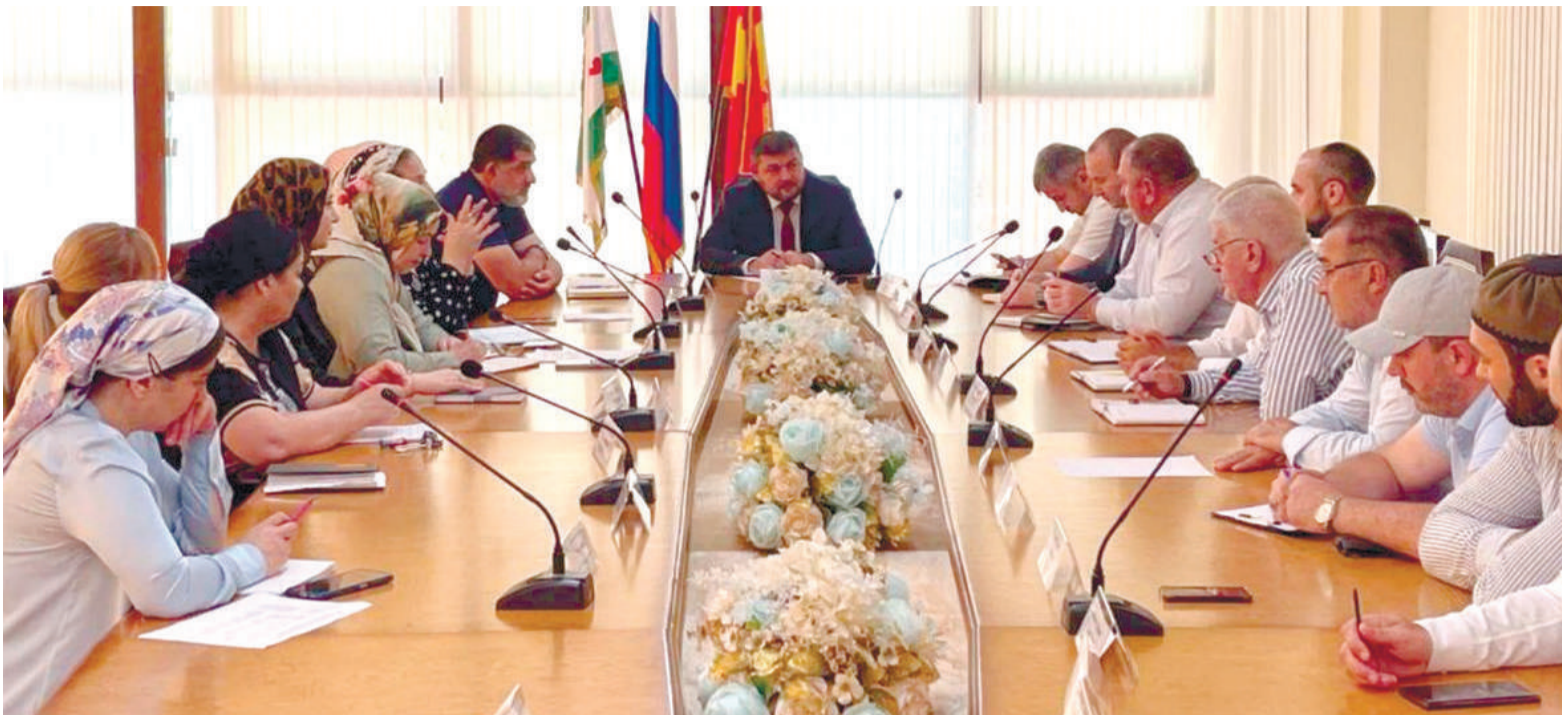

хулар. Кхьаь сменах дешаш да цу юртара бераш.

720 дешархочоа моттигаш

луш йола керда ишкол, юртар- ча наха доккха совг'ат да. Еди- нороссаша аьнначох, т'ехьарча

хано д'адеххача тайпара тоаяь, беррига кхоачам болаш, берка- те, хоза ишкол хургья цох.

Шолжа-Шахьарерча ЖКХ болхлошта керда трактор елар

Султиганькъан Йоакъап

Шолжа-Шахьарерча администрацена кулгал деча Гумаранькъан Аслана баъча соцамах, керда трактор-эксковатор елар шахьарерча ЖКХ болхлошта.

«Ший гӀонча волча Бека-наькъан Халидаца, ЖКХ кулгалхочунца кхетаче яь, керда трактор дӀахьекхар шахьара мӀра», — йоах тхогарча хоамо. ДЭМ 114 яхача эксковаторо дикка аттачаь боакхаргба цу къаьнегамхой болх.

МоллагӀа хӀама тӀайотта, тӀера Йоакъа йиш йолаш йола из беркате машен ЖКХ болхлошта эша дукха ха яр. Дикка ха йи, дукха хало текха йола «Беларусь» яха трактор тоае дӀайигар. Кулг теха юхайоалаь, дӀахо ший болх дӀахьоргба цо а.

Сунташ оттадарах дийцар Магасе

Султиганькъан Йоакъап

Цхьайолча моттигашка сунташ (шлагбаумаш) оттадара гӀулакхах дийцар, Магасерча администраце дӀайихьача кхетаче. «Кхетаче дувца оттадаьча дешашта юкье дар, бахархоша цхьаккха бокьо йоацача моттигашка сунташ детташ хилар; гӀишлонхоша

цхьацацц бахаш деча хана, блехдеш долча урамех; шахьарерча трансформаторни подстанце хьалах.

Кхетаче дакъа лоацаш бар шахьара администрацен болхлой, гӀишлой балхах йолча моттигашкара къаьнегамхой, ток лоаттаеца моттигера болхлой», — йоах тхогарча хоамо.

Шахьара кулгал деш волча Орцханькъан Зайта дийцар, бокьо йоацаш, кхьач-кхьача бахархоша увттадеца сунтий гӀулакх цхьан кога тӀа даккха дезилгах. Комисси оттаяь, къоастаде лаьрхӀар из гӀулакх. Ханнахьа кулг тохаш тоае езрех я, аьнна, хьоахайир шахьарера трансформаторни подстанцеш.

Геттара чӀоагӀа къувлаш да, аьнна, дийцар; гӀишлонхоша болх беча хана, блехдеш долча урамий гӀулакх. ХӀанзчул тӀехьагӀа, шахьарерча урамий куц толхадарашта гӀюд тохаргда, аьнна, соцам бир. ГӀишлонхошца болх дӀабахьа беза, шоашта тӀехьа нувхаш юташ дӀаухаргбоацаш.

Къуша кхухьаргдоацаш, лораду ногӀараш

Коазой Мадина

Канализацена лакхе дада ногӀараш дихьар эхь, бехк дайнача къуша; дӀадахача кӀира Наьсарера. Цхьаккха лерхӀам шоай мехкаца, мехка бахача нахаца боацача дер дайнараша даьча гӀулакхо корзагӀбаьхача шахьара кулгалхоша; кхы хьелла, ногӀараш дӀадахьа аьттув хургбоацача тайпара; дӀачӀоагӀаьйтар люкаш.

Из болх дӀабахьа арабаьнна, хьинаре къаьнегаш боакх болхлой. «Шахьара бахархошка дехар ду, ногӀараш лочкъадаь бола нах шоашта хоабелча, вӀалла хье ца луш, хоам бе шахьара администрацега. Лакхе тӀайилла хӀама йоацаш, дийлла латтача канализацен кӀоагех доккха хатар хила тарлу, дагадоацача хана.

Наьха вахара, унахцӀенонна боккха кхерам ба иштта латта моттигаш! Из ийрча гӀулакх

леладараш оаш гучабахаро йоах бахархошка шахьара кулгалхоша.

Блогерий къамашта юкьерча ассоциаце итт шу дизад

Кхузанаькъан Сафийя

Блогерий къамашта юкьерча ассоциаце итт шу дизад. Из хьакхеллача дийнахьа денз, цун керте латташ хьавоагӀа вай мехкахо Йовлой Назир.

Дунен 72 мехкара нах ба, цу ассоциацена юкье. Шоай доалахьа вахара бувзамий оагӀув болаш, цу лостамагӀа дикка гаьнабаьнна, къаьнегаш ба уж нах.

«Машара йовлакх» яха блогераша юкьебаьккха болам чакхбаьлар, доазол дехьарча дуккхача мехкашка гӀолла. Кавказерча къамий Ӏадатех болча боламо хьагойт, шийна тӀера Ӏодаьккхача йовлакхача, Кавказерча кхалсага вӀаший латаш бола маӀа нах совцабеш хиннилга.

Довнах машар беш хиннай из, духхьал ший йовлакхача. Кавказе кхийнарашта дика довзаш дола, тхьовра денз леладаь гӀулакх да из. Дикача хӀаман тӀехьа аьттув хилба блогерий!

Бераш деша арадоалаш, наькъашкарча кхерамзлен эшар даьд

Коазой Мадина

Бераш ишколе арадовла йисар дукха ха яц. Цунга хьежжа, наькъашкарча кхерамзлен хьал тоадеш ба цу даькъ тӀара болхлой. Ишколашта юхерча бӀоагӀаш тӀа оттадаь наькъ

тӀара гӀармаш хувцаш, наькъ тӀа басарашца хьекха такаш кердадоахаш, къаьнегаш ба уж.

«Укх балхаца, машенашца леларашта хьалхадоккх оаха, ишкол йолча доазон гаргак

хьача, 40 км лакхагӀа сихал йолаш машен лалла йиш йоацилга. ЦӀаьхха, бер наькъ тӀа хьагучаьккхе а, яхаш, массахана кийча хила беза уж. Бераш деша арадаьлча, фийла хила беза машенаш лехкараш», — дийцар наькъашка болх бе ара-

баьннараша.

Белгалде деза, моллагӀа хаоттам бале а, уж нах хӀара денна вай лела наькъаш цӀендеш, наькъа йистошка лостам беш болга. Иразе хилда цу беркатеца наьха вахар!

Туризма болх дIабахъа керда кулгалхо хержар

Султигананъкъан Йоакъап

Туризмах йолча комитетта кулгал деш хургва Чурананъкъан Руслан. Кердача кулгалхочун дика бовз бувцаш бола болх.

«Туризм — гид-экскурсовод» яхача оагIон гIулакх Iомадеш, 2012-ча шера яьккхар цо Кьилбаседа Кавказа доагора-энергетара колледж.

Цул тIехьагIа, University дешар чакхдаьккхар цо Китае. 2022-ча шера Москверча академе, экономика дола дешар дийшар. Къахъега ловш, ший болх дика бовзаш саг ва Руслан», — йоах тхогарча хоамо.

Белгалде деза, 2016-ча шергара 2018-ча шерга кхаччалца цо «ООО ПалгIайчера курорташ» яхача моттиге къахьийгалга. Таханарча денга кхаччалца, из болх беш хиннав «Чайка» яхача хицарча спорта комплексе. Цунца болх баьраша дувцадох, туризма гIулакх дика довзаш, къахъега ловш, саг ва Чурананъкъан Руслан.

Хъаьший дукхагIа хулаш латт

Султигананъкъан Йоакъап

Туризмах йолча комитетта болхлоша, вай туризм тоаяра тIехъа, кердадараш юкъедоах. Кьилбаседа Кавказерча мехкашца, туризма гIулакх тоадергдараш кхоллаш ба уж.

Вай мехкадас Келамата-

нанъкъан Махьмуд-Iаьлас яхачох, кхыйолча моттигашца цхьана дIахьош хилча, дуккха беркатегIа хургба туризмацара болх.

«ХIара шера республике дукхагIа туристаш тIалаттаргбар леладе деза вай», — белгалдир Мехкадас. Цкъа вай мехка салаIа баьхкача наьха, шоашца бов-

зараш-безараш болаш, кхы а юхааха безам хургболаш тоае еза республикера туризм. Цу гIулакхах йолча министерствон кулгал деча

Чурананъкъан Руслана яхачох, дикка къахъега лаьрхIа ба уж укх шера, туризма хьал тоадеш. Йоккхий туристически проекташ я вайцига болх беш. Хьалъе лерхI го-

стиницаш, культурни, спортивни моттигаш. Эггара хозагIа йола туристически моттиг хила йиш йолаш я вай республика. Дикка къахъега болх дIабихъача, дуккха нах тIалаттаргболаш, беркате мохк ба вайбар. Цун тешал деш ба, хIара шера дукхагIа хулаш бола туристаш.

Йоккхача яхъашка дакъа лоацаш ва вай мехкара лор

Кхузанаькъан Сафийя

Академик волча А. И. Савицкена хетаяь дIайихъача яхъашка, «Укх шерара хирург» яхача дакъе хьалхавьлар лор-онколог вола вай мехкахо Ужахъананъкъан Сулейма.

ЦIихезача лора Савицкий Александра цIи тIатеха йола преми кхоачаргъа, цIийоацар оалача лазарашта дарбаш деш болча, дикагIболча лорашта. Ийс дакъах латташ я преми. Карарча хана хIара дакъа юкъера виь толамхо, «къаман хоржамаш» яхача оагIонах чакхвоалаш ва.

Укх бетта 12-ча денга кхаччалца хургда хоржамаш. Вай мехкахошка дехарду, боккъал а хьаллаца вай къаман дика лор Ужахъананъкъан Сулейма. Хоржамашка дакъа лаца йиш йолаш ва моллагIа саг. Массане, хоза барт кхеташ, шоай оаз дIале вай мехкахохунна!

Единороссаша къахъегама шоатта дIадихъар

Султигананъкъан Йоакъап

«ЦаI йола Росси» яхача парте доакъашхоша доккха къахъегама шоатта дIадихъар «Аьрзи» яхача ЖIайрахъарча

историко-архитектурни музейе. Лоаман моттиге из беркате гIулакх дIахьош хилар Iалам дезараш.

Белгалде деза, туристий ха

хъаэттача, лоаман моттигашка нувхаш хьаловлга. Цунга хъежжа, исторически моттигаш бIехъенна хургйоацаш, каст-каста къахъегама шоатта дIакхъар, геттара эшаш,

беркате гIулакх да.

«Лоаман моттигаш, гIалаш ягIа доазонаш лорадеш, ло-стам беш, хилар вайх хIаране декхар да», — дийцар къахъегамоша.

«Кавказа хозал - 2023» яхача яхъе дакъа лоацаш я Галгайче

Гаьгенаькъан Мартина

ДегIа могошал эшялараш, вордингашка багIаца мехкарашта юкье дIахьош йолча «Кавказа хозал - 2023» яхача яхъе дакъа лоацаш я вай мехкара яхархо.

«Вордингашка багIаца наьха гIулакхаш йола Балхарой мехкара моттиг я из яхъ дIахьа дагадехар. Шоай ха вордингаш чу багIаш дIакхухьаш болча наьха оагIув хьаллаца, царна дикахетар де дIахьош я из.

Укх бетта 4-ча денгара 11-ча денга кхаччалца, Нальчике

дIахьоргъа яхъ. Кьилбаседа Кавказерча ялх моттигера мехкарий хургба, цига дакъа лоацаш. Шоай къаман дувхар гойташ, исторех, культурах лаьца къамаьл деш, хургба яхъашка дакъа лоацараш. Вай мехкара цига дакъа лоацаш хургъа Аькхтамаранькъан Мадина, — йоах тхогарча хоамо.

«Иштта йолча яхъо дог ураоттаду, низ чуболлийт могошал эшаеннача наха. Дакъа лоацараш чIоагIа раьза болаш дIадодаш да из гIулакх», — дийцар тха газетага, вай мехкара могошал эшаеннача наьха юкьарлен кулгал деча Колой Хьавас.

Цу иллеца сомабоал мохк

Галгайчен гимна 30 шу дизад

Гарчакханаькъан Сали

Оаш зийнадий хац сона, Гуйрийна сатасса доладелча, гаьнашта юкье бIенаш даь дагIа оалхазараш дека долалу дерригаш цхьан оазаца. Дукха уйла яьй аз цхьан хIаман: фудхьогI цар шоай иллеца дувцар, ма ираз дар оалхазарий мотт а ховш, цу илле маIан кхетаделга. ХIаьта а хеталу сона, цар илии хетадаь да вахар, тIадоагIаца денна, шоаш дахаца мехка хозала. Уж хIамаш да мотталу цар хестадераш. Цох тарра, хIара Гуйре вай мехко — хьамсарча Галгайчено дIайолаю къаман керттэрча иллеца-гимнаца. Укх шера ткъаь итт шу дуз из илии дека, цунца къаман байракх хьальийю, цунца докхий цIайш а коталонаш а белгалйоах. Цун дешаш кхеллаца сагах лаьца, сай цхьан йоазон тIа аз аьннадар: «...Хеталу, цу тайпара цIенхашта йоазув деш вола саг дикка ха яха, къаьна хила веза, аьнна. Бакьда из духьал хеталуш мара дац. Вайна

хов къона болаш, литературан дакъе докхий, дуненна довззал толамаш даьха нах хиннилга. Масала, А. С. Пушкина леча хана 37 шу мара даьнна хиннадац, М. Ю. Лермонтов 27 шу даьнна хиннав леча хана. Галгай гимна язъеца хана Чурананькъан Махьмада Рамзан а хиннав хIанз волчул дуккха къонагIа. Цун 25-26 шу мара даьнна хиннадац.

Тахан санна дагадоагIа, из тIаэцаш хинна комисси влашагIелла. Цунна керте лаьттар вар кепайоазон а хоамаш деча гIирсий а министр хинна Малсагананькъан Руслан. Цу комиссена юкьевихьавар со а. Цкъа-шоцца влашагIкхетар хилар тха Наьсарерча Московски улицагIа хиннача телевидене коа лаьтгача баьцарча цIалгашка-вагончикашка. Цига хьадайтта массехк йоазув дар. Мукьам тIехьа а боалабеш, илиалархоша дIа а оалаш, дIаяздаьдар царех цхьадараш...»

Цу наькъаца хьахинна гимна яхаш я тахан а, вай

къаман уйлаш, нигаташ, цо дIахьош бола никь бовзийташ. МоллагIа къаман дика нах хул, машар безаш, цIена тIехье кхееш, хьаьналча хIаманца баха гIертташ. Из хьахайташ я вай гимн а. Дукха халонаш хиннаьле а, кьизалаш ла йийзаяле а, къахьегеама новкъа болаш, лаьтта оахаш, Далла гIулакх деш, хьабоагIа гIалгай. Из я цун маьршача, машарерча наькъа керттэра белгалло. Вай гимн екаш хаза йиш я тайп-тайпарча моттигашка: ишколе, университет, паччахьалкхен фусамашка, докхийча цхьанкхетарашка. Из дIаоал бераша, артисташа, вешта аьлча, ший къаман гимн йовза еза цун хIара сага, цун байракх а герб а йовзаш санна. Дуккхачар дIааьннаьле а, эггара дикагIа из дIааьннар ва аьнна хет сона вай театра актёр Зангенаькъан Микаила Руслан. Из юкьейихьай ишколе 5-ча классан лаьрхIаца литературанна долча книжканна. Цудухьа ишколе деша мел ваьгIар из йовзаш, ешаш, дагахьа Юмаеш хиннав ше-ший

хана. Массехк дош аргда вай из кхеллаца поэтах Чурананькъан Рамзанах лаьца. Из ваь хиннав 1966-ча шера ЖIайрахьа Чурананькъан Махьмадеи Элжаркъананькъан ПаьтIаматеи дезале. Ший юрта, лоаман мехка мутIахьа волаш хьавоагIа из тахан а, хIана аьлча Рамзан хIанз а цига вахаш ва. 1991-ча шера цо чакхьаьккхай Шолжа-ГIалий тIарча университета филологически факультет. Цо язъяьй байташ, публицистикаца дувзаденна йоазош, царна кепайийттай къаман юкьарча «Сердало» яхача газета оагIонаш тIа. Ший йоазош эрсий а гIалгай а метташка кхолла ховш, уж шаккха мотт дика бовзаш ва Рамзан. Цудухьа таржамаш де дика влаштIехьадоал цун.

Россе йоазанхой Союза докъашхо а волаш, цо кепайийттай ший балхашта «Дон» яхача журнала тIа, «Общая газета», «Известия» яхача газеташ тIа. Из ва Галгай Республикан культуран гIорваьнна болхло.

Могаш доацача бера, гIо дир депутата

Коазой Мадина

«ЦаI йолча Россегара» ший могошал доацача бера дарба де новкъостал дийхар республикерча яхархоцо. Арахьа дIадига дарба де дезаца бера, гIо де эттар Паччахьалкхен Думан депутат вола БIарахой Бек-хан.

«ЦIека хулаш дола хала лазар долаш ва кIаьнк. Москверча йоккхача дарбанче вига везаш ва из. Депутата цу гIулакха эшаш дола хIама Iалашдаьд царна.

Ца говш, ший наьнаца дикагIа йолча клинике дарба де ваха аьттув ба цун», — белгалдир парламенте.

«Автоваз» яхача концерне болх беш хургба вай мехкахой

Коазой Мадина

«Автовазе» къахьегаш хургъа кастлуш, вай мехкара кагирхой тоаба. Цох лаьца дийцар, Президентаца Путин Владимирца дIайихьача кхетаче «Автоваз» яхача АО кулгал деча Соколов Максима.

ДIабахача бетта 11-ча дийнахьа, балха гIулакха вена волаш, вай республикерча болх-моттигаш лехача кагирхошца къамаьл хилар цун. Заводерча баллах, болх бе ловш волчоа, цига болча аьттонах дийцар Соколов Максима.

Цо аьннаоч, заводде къахьегаш хургба тайп-тайпарча мехкара нах. Россе хьаеш йолча машений гIулакх тоаде лерхI заводо. Дукха ха йоацаш, Путин Владимира белгалдир; беррига хьакимаш Россе хьаеш йолча машенаш тIа багIа беца, аьнна.

Са юртарга беркат

Кхийнача юртах йола безаме уйлаш...

Кхузанаькъан Сафийя

Сона еза хьо, са боча юрт,
Хьа аренаш хьамсара я!
Са да, нана лийнна наь-
къаш,
Шул дезагIа фу хургда?!
Со хьалкхийна хоза урам,
Дала беркат денна ба,
Шоайла безаш бахача наха
Сийрдадоахар хIара ди...
Нана йоагIаш гаьннара
зийча,
Цунна духьалгидда юрт,
Маьждиге ваха араваьле,
Са дас борал нийсдаь
никь...
Йоккхача Ачалкхенна бер-
кат,
Тхьовра денз хьа дувцаш
да...
Хьоцара безам укх са дего
ЦIаккха хувцаргбоацаш ба!

Укх дешашца доладе
лов сона таханара сай йо-
азув. Бера хана денз, хийт-
тад сона-м; ше ваьча, кхий-
нача мехкал хозагIа, бочагIа
хIама хила йиш йий-хьогI укх
дунен тIа, аьнна. Аз массаха-
на тамаш яьй, кхьча мехка
бахача дIабахача хьогаш хинна-
ча нахах. Дукха ба-кх вIалла
а шоаш баьннача моттигага
сацатувсараш. Аз кхетадеш
хIама дац из!

Дуккхабараш сох ца кхета
а мег, бакьда аз-м бера хана
денз тамаш яьй; ше кхий-
на, ший берал дIадахача мот-
тиг хьамсара йоацача сагах.
Ма дукха дикаш да-кх са,
се яьча юртаца дувцаденна!
Цунцара безам бувца этгача,
дешай низ ца таьал, боккха
ба са! Эггара хьалхарча клас-
се йодаш, аз гIа баьча юрт, са
дика да маьждиге иха бер-

кате никь, са нана сона ду-
хьалгьиха урам... Ва ма мерза
ханаш я-кх аз цига йиараш!
Тахан цу наькъашка гIолла
се Ючуйолаелча, дунен дер-
рига ираз сай мархIадоаллаш
санна хеталу сона. Аз-м къа-
маьл ду цунга шорттига, сай
цунцара безам бувцаш, из
хьесташ, цо сай дог мел иразе
ду хайташ. Эггара чIоагIагIа
гIадвугаш да, тахан са хьам-
сара юрт хоза тоалуш лат-
тилга! Цига ца воагIаш дукха
шераш даьхача сага йовзар-
гIоацаш, чIоагIа хувцаеннай
са Йоккха Ачалкхе.

Бера хана, кхийнача хана,
со лийнна урамаш геттара
хоза тоаденна латт. Дувцилга
а доацаш, чIоагIа лов-кх укх
са дега, айса цу юрта йиача
беркатгеча ханех дувца. Дук-
кха дика нах хьабаьнна мот-
тиг я Йоккха Ачалкхе.

Цу юртарга № 17 йола
ишкол, Нохч-ГIалгIайче хин-
нача ханашка, массарел
дикагIа лоархIаш йолча иш-
колашта юкье яр, оалар
тха цIагIа, со зIамига йолча
хана. Хьехархой хиннача
цIагIа хьалкхийнай со, цуду-
хьа лоархIамедараш довзаш
хулар, цIагIа дувцарах. Цхьан
хана наьха вахар атта дераш
вай республикерча еригача
юрташкIа кIезига хиннадале
а; тахан, Даьла кьахетамца,
деррига дикача оагIорахьа
тоаденнад. Дала вайх баь
кьахетам ба из; Мехкада ший
мехках, кьамах дог лазаш,
цар хьал тоадара тIехьа кьа-
хьегаш хилар да!

Сов хоза беркат даржаш
латгача сай юрта гIолла, лела
догдоагIаш хул со, цхьан
хана, се бер долча хана хин-

нараши таханара сурти
вIаший духьалгьувтадеш. Аз
цхьайтта класс яьккха 17-гIа
ишкол хоза тоаяь латт, мас-
сехк шу хьалха денз, хIаьта
эггара хьалхарча классе со
яха 22-гIа ишкол, уралатта
пенаш мара хIама ца дуташ,
тховнагара Юболабенна,
кIалхарча кIийленга, чу мел
долча хIаманга кхоачаш,
тоаяь латт. Таханарча дийна-
хьа, тIехьара балхаш йисте-
доахаш боахк болхлой, деша-
ра шу хьаотталехь, яхаш, сих-
бенна. Цу ишколашка деша
ихарашта тахан йовзаргIоа-
цаш, хоза тоаяь уж. Цул
совгIа, кхозза вIаштIара яь
керда ши ишкол я Йоккхача
Ачалкхе.

Цхьан дешара мотти-
го, бутт баьлча тIэцаргIа
ший хьалхара бераш, хIаьта
шоллагIяр тоаяь яла а кхы
дукха ха йисаяц. Йоккха ши
берий беш хьайийллай са
юрта. Ма боккха кьахетам
ба-кх из вай Кхеллачунгара!
Шахьарашка мара берий бе-
шамаш ца хинна дагадоагIа-
кх вайна. ХIаьта цига ший бер
дIачудала, шераш доахаш,
хьежа везар, аргIа хьакхачар-
га. Хийла из аргIа хьа ца кхо-
ачаш, берий беша ухаш дола
ха дIайоалар бера. Тахан-м,
массехказа вIаштIара яь,
дIатIахьежача дог хьоасташ,
ший берий беш я юрта. Эгга-
ра хозагIа йолча моттиге, баь
тIа Юйиллай са юртарга ФОК.
Мах баь ца валлал доккха
дика деций, юртарча берий,
фу дергда ца ховш, доладен-
на ца а лелаш, шоай дегIа мо-
гашал тоае, салолаш йола ха
дIакхача из хилар?

ЗIамига, доккха дукха

бераш гу сона; цигахьа
Юухаш. Хоастам ба-кх Далла,
аьнна хет, дер дайна ца лелаш,
иштта беркате ха дIахьо из
моттиг шоана йолаш. Дика
тоаяьй амбулатори, маьждига
ков. Юртарча керттерча нов-
кьа гIолла Юволавелча, никь
мел ба хьайийлла йоккхий
супермаркеташ гу.

Эшаш мел дар долаш
да юрта, шахьаре ваха ца
везаш. Ший парикмахерски
я юрта, маIача наха, кхална-
ха лаьрхIа, царгий лорий ка-
бинеташ я кхоь, нускалашта
мел эшаш бола кхоачам чубо-
ла салон, визажиста кабинет,
телефоний бувцама салонаш,
бусалба динцара хIамаш йох-
каш йола тика, берех хафи-
заш беш йола йоккха хьужа-
ре, зизаш доккаш моттиг, мас-
сехк кондитерски, дулх докка
тикаш, машенаш цIенъеш,
тоаеш йола моттигаш, анали-
заш дIачуйиеш йола лабора-
тори, культуран цIа, кафеш,
бургераш йохка, иштта кхьй-
ола, вахача сага мел эшаш
йола моттигаш я тахан Йок-
кхача Ачалкхе.

Хьалха дукхагIа дола
гIулакхаш даха шахьаре иха-
бале, таханарча дийнахьа
шортта аьттув шоаш баха-
ча юрта ба бахархой. ХIара
денна хьалъеш латгача тайп-
тайпарча моттигаша болх
бе аьттув лу наха. Керттер-
ча новкьа гIолла Юволавелча
зув, хьалъеш латта массех-
каза вIаштIара яь йоккхий
гIишлош. Керда вахар даг-
гара кхехкаш да са бочача
юрта!

Дукха дика хьехархой бах
укхача. Тхьовра денз белга-
ла болаш хьабоагIа уж, царех

хIара хьехархо чIоагIа боча
ва са дега! ДикагIайолча иш-
колах я, яхаш, цIи йоаккхаш
хиннай Йоккхача Ачалкхе-
ра ишколаш. Дувца этгача
сона сайна мара кхеталург-
боацаш, цхьа ший тайпара
безам бар са цу юртарча би-
блиотекаца бувцабенна! Каст-
каста духьалкхувлаш, дага-
ух са дега цу чура, цхьа дега
йIовхал душ хинна, беркате
сурт. Са берал цу библиоте-
ке дIадахар! Кьаьстта безаме
хулар цу чу Иан хана... Книж-
кай хоза хьаж латташ; йIайха,
цIена, хоза хиннача цу чу,
вIалла чу ца водаш; вагIа
догдоагIар.

Сайл ираз долашагIа саг хе-
тацар сона укх лаяттан букь
гIа, мархIадоахкаш книжкаш
долаш, библиотекагахьа бо-
дача новкьа гIолла се йодаш.
Иштта дIадахар са берал. Цу
чу цу хана лаятта Роза яха,
цхьа чIоагIа беркате, Имерза
кхалсаг, хIанз а цига болх беш
я. Ма дукха хIама дагадох
сона из бIаргайча... Со бер
долаш хинна, из аз ювца кьаь-
нара библиотека дIаьккха-м
дикка зама я. Наькьа йисте,
вахача атта долаш, керда би-
блиотека хьалъеь, болх беш
йола дукха ха я. Сай юртарга
хIара га тIехьа боча хиннай
са дега.

Тахан, Даьла низаца, вай
республикан кулгалхо дагга-
ра мохк тоабара тIехьа кьаь-
хьегаш хиларца, се кхий-
на юрт хIара денна хозлуш,
айлуш латтар, дувцилга доа-
цаш, са дог гIадкхувлаш да.
Бера хана со идда наькъаш,
са да-нана лийнна урамаш,
кердача, боккхача новкьа
яла сона кхетам бенна ишко-
лаш, университет, коллед-
же деша ухаш, со лаятта оста-
новка... Алал, ва нах, фу хила
йиш я цу хIамаел хьамсарагIа,
бочагIа?! О, ма чIоагIа дог
хьест са цу уйлаша!

Нагахьа из де са низ хилча,
Хьоарчаергьяр аз хьо
мархIа,

Са дас, нанас наькъаш
тийхка,

Хьамсара Йоккха Ачалкхе!
Хьоца дувца да са дукха,
Хьоца декьа дукха да...

Юрра гIетташ, араювлаш,
Хьоца мерза дагара дув-
цаш,

Са юрт, аз хьа урамашка,
Дуккха зизаш догIаргдар!

Теш со, дIахойодача хана а,
хIара денна тоалуш, сай юрт
латтаргхиларах, Даьла кьахе-
тамца! Иразе, беркате хийла
хьа кхоане, са боча юрт! Хьа
во ма гулда; боарам, бустам
боацаш хьо езаш, детталуча
укх са дега!

Иаламах дог лазараш кьахьегаш ба

Кхузанаькъан Сафийя

«Россе хиш» яха болам хьал-
лоацаш, доккха кьахьегаме
шоатта дIадихьар Магасе.
Цу беркатгеча гIулакха юкье
дакьа лаца арабаьлар «ЦаI

йола Росси» яхача парте до-
акьашхой, шахьара адми-
нистраци, Иалама гIулакхач
йолча министерствон кьа-
хьегамхой, иштта кхьбараш.
Иалам лорадарах бола болам
хьаллаьлар «Барта сердал.

Кавказа гIалаш» яхача кагир-
хой проекта тоабо.

СалаIа Юхийшараша йита
510 гали совгIа нувхаш гулийр
цу наха, Эсан гонахьарча мот-
тигашкара. Иалама гIулакхач

йолча министерствон болхло-
ша доккха баркал аьлар, мас-
санега кхоачаш дола из бер-
кате гIулакх хьаллаца ара мел
баьннараш. Кьаьстта баркал
хилда, уж ерига нувхаш цу
моттигашкара сиха араьхача

ЖКХ кьахьегамхошга.

Белгалде деза, «Россе хиш»
яха болам, «Экологи» яхача
къаман проекта хин моттигаш
лораярах йолча федеральни
программан оагIув болга.

12 ДИКАЧА НАХАХ

Дукха кьооалам хьекха журналист

Харсенакьан Адама вахара наькьах

Тарчакханаькьан Сали

Ше кхыча журналисташта нийса кьахьегаш хиннавале а, царел кезигага, вога йоозош ца деш; хлаьта а эггара хьоаха ца веш витачарех ва аьнна хет сона Харсенакьан Адам. Цо болх баь моттигаш тайп-тайпара я, царех цага я кьаман юкьара газет «Сердало». Эггара чоагага коммунистий йаьдал этгача хана, 80-ча шерашка вайзар сона из. Цу хана со балха вахар дувцача газета редакце, культуран отдела корреспондент волаш. Йоккха а дика а балха тоаба яр цу хана цу чу влашагкхийтта хиннар. Дукхага мел бараш йаьххача хана йоаяь поалхам йолаш бола нах бар, цьаба-раш кьаьна а вожаш юкьерча хана чухь этта а. Кагий нах гетгара кезига бар, влалла бацар а ала мегаргда. Шолжа-Галий тла баха а бахаш, газете болх берел совга, республикан кхалешка кьахьегаш а газета доалахьара корреспонденташ бар. Уж шиь вар. Шолжа, Наьсарен кхале вар Саганаькьан Иалихан, Магалбика кхале вар Харсенакьан Адам. Жайраьхьа кхале цу ахана дьакоастаяь яцар, из Наьсрнца лоархаш яр. Шаккха шо-шоай балха моттигашка бахаш бар уж, бетта цкьа гуча а боалаш. Иалихан сона вовзаш вар, хлана аьлча Наьсаре кхийна се хиларах, из дуккхазе бларга а вайнавар, бакьда Адам, вувцаш хазар мара, сона цаккха вайна саг вацар. Из зламига саг воацилга-м ховра сона, хлаьта а го, вовза ловра. Вувцара хьисапе сона мотталора, из цхьа лакхарча дегара, чоагага оаз, шера белаж, боккха оаггара хьекха кудж болаш хила везаш санна. Юххера, тлакхьар Адам вовза ди. Со балха этта цхьа бутт бала гаргагергача хана, со волча кабинета наларах плелг тега (цу хана хлара корреспондент кьаьстгача кабинете вагар), хьачуваьлар юкьерча дегара, хьалхьекха пхьошаш долга йиткьа клада коч ювха (эггара дайхага дола акка дар из), керта тла цхьа чо боаца, бларгсинош доакха воккхалгахьа леста саг. Каьхати ручкеи доакхар цун бе.

— Хьа дий сона тладилла декхар? — хаьттар цо, дуккхача хана денз тхо довзаш долаш санна.

Хьал а гетта, моаршал хаьттар аз:

— Хьо вовзац сона, — аьнна. Велавелар малав ца хов хьаша. Цхьа ший тайпара, саг каравугаш, дезалуш дар цун велар.

— Со Харсенакьан Адам ва, укх газета Магалбикера корреспондент, — аьлар цо.

Сайна хьалхашка латгача, ис-

толагахьа хьадерзадаьча гланда тла из ю а хайта, дахар-денар хаьттар аз. Хлара бетта Шолжа-Галий тла хьал а вайя, ерригача отдалешка гюлла чакхвоалар из, царна малаггача лостамага, фу чулоацман болаш дола йоозош эш хьожаш. Хлара отдела дехар дла а яздийя цаводар, уж йоозош кийчде а редакце хьалдайта а дагахьа. Хланзардараш санна дацар цу хана корреспондентий хинна хьалаш. Цкьадале, интернет яцар, даь йоозош Магалбикера Шолжа-Галий тла йоаггача автобуса водителга хьалдайтар республикан столице. Ше уж йоозош автобуса тла дладелча, телефон тохар редакце (мобильникаш цу хана гланахьа а гуцар), машен духьала а яхийте, хьацар из. Вешта аьлча, дукха халонаш яр журналиста балхаца ювзаенна, кьаьстга а из, столице воацар, цхьаннахьа юстара вахаш вале.

— Хьа дий сона тладилла декхар? — хаьттар цо тхьовра мо. — Малагга йоозош аз дича бакьахьа хетар хьона Магалбикера?

— Культуран болхлоех, хьехархоех, физически культурах, спортх язде влаштлехьадоаларе гетгара дика хургдар, — аьлар аз. — Из кхале гаьна а йолаш, цигахьа нагахьа мара длакоачалуц тхо. Вешта, хьо цига хилча тхо а сenna деза?..

— Эггара хьалха малагга язде деза царех? — хаьттар Адама.

— Дерригаш а да-кх уж язде дезаш, — аьлар аз.

Юха а хьалха мо велавелар са «хьаьша»:

— Хлаьта а акхарех саготага эшар малагга да? Дерригаш цхьана язлургда аргдац аз.

— Кхо-дидь йоозув мара дий уж дерригаш а, бларчча бетта язде дезараш, — сайчун тла латтар со.

— Дацар, даьра, хьо цага мара вецаре-м. Кхы ма иий укх чу отдалаш, цар а да хьадараш санна дехараш.

— Мегаьд хлаьта, царех шиь мукьага бетта язье кхувргдий хьа?

— Хьожаргва со, — аьлар корреспондента, бакьда яздергда ала тиганзар.

— Шиь мукьага язьелахь, вожаш тлехьага язьергья ла, — аьлар аз.

— Дала язьайте, — аьлар Адама, бакьда язьергья аьнна дош даланзар.

Сона хьалха а дийцадар редактерча болхлоша; Адама яздергда а аьнна, дог дика-м хургдац хьа, яхаш. Оале а, Дала язьайте язьергья, аргда хьога. Цар яьххача тайпара хила а хиларкха из. Иштта вайзар сои Харсенакьан Адама, эггара хьалха вовзача хана.

Хланз, кезига дийца а, цун вахара наькьах дувца ловра сона. Харсенакьан Адам ваь хиннав 1927-ча шера тушола бетта 1-ча дийнахьа Галашка кхален Давьтага яхача юрта. Цун да Баси (цигара хьайоагаш яр Адама псевдоним Басиев), наха а йаьдала а лоархаш, дика саг хиннав. Цул совга, каьхата мотт ховш хинначох а тара ва, хлана аьлча из ца ховш хилча юрта доал де оттавергвацар из. Галгай йоозув-м цу хана хиннадац, хлаьта а эрсийчох кхеташ хиннав оалалургда, цо баьча балхага хьежача. Нана оарстхошха а йолаш, Буматара Зовленакьан (Завлиева) Хьаби хиннай хургволча журналиста. Адам ваьча хана, цун даь 47 шу диза хиннад. Кхыча дешашца аьлча, вахар а нах а байза саг хиннав дезала да цу заман чухь. Вай Сибре дигале, цун вола Мусас яхачох, Адам дешаш хиннав Давьтагарча ишколе. Дешарах дика кхеташ хиларах, хламан хьисап де ховш хиларах, класаш юкье а юташ, лакхагарча класашка длачувоахаш хиннав клянк. Мехкахваккхача заман чухьа 17 шу дала доалаш, зламига саг хиннав из. Дуккхача шерашка комсомола мугларашка лавтта ца леш, цу кагирхой цхьанкетара кулгал деш а хиннав Адам. Хетаргахьа, цудухьа тладехкар цунна бехктокхаме балхаш, Казахстане яьккхача хана а. Павлодаре вахаш волча цунна 1945-1950

шерашка тайп-тайпара балхаш лу. Цох хул облсельхозурхален курьер, делопроизводитель, экономист, воккхагвола экономист. Царна тлехьа доаггача пхе шера рудоурхален экономист-нормировщик хул цох. Балхаш ду чкьаьрий завода экономист-плановик волаш. 1946 шера денз, комсомльций мугларашка волча цох Павлодара комсомола обкома инструктор хул. Вай цдаьхкачул тлехьага а, Шолжа-Галий тла комсомола обкома инструктор волаш, кьахьег цо. Шин-кхьа шера яхар мо Первомайскерча комсомола райкома кулгал деш а хул. Лакхе аз белгала ма даккхара, длахо парте никь караэц цо. Цига волаш марксизман-ленинизман институт яьккха хиннай цо 1949-ча шера, цу шерашка цунга из яккхийтар а тамаш йолаш хлама да. Цул совга, 19 шу даьннача хана коммунистий парте а хинна хул из тлаккха. Цу институте дешаш хиннараш парте латташ бола нах хиннав. Цун вола иштта яхаш хилча, ца тийшача валац. Цул совга, каьхаташ а да дувцача деша тешал деш. Юха мехкадоалача хана, Басе Адама 30 шу диза хиннад. Цар дезал баха болх Магалбика кхален Бековичи яхача моттиге. Дукха ха ялале, зламига саг деша отт Нохч-Галгай паччахьалкхен хьехархой института филологически факультете (галгай мотт, литература; эрсий мотт, литература), цудухьа тамаш елга дац, цунна наьна меттала йоозош дехараш.

Длахо дайодача хана, дукхага долча даькье, цо кьахьийгад кепайоозонца. Цо кьахьийга газетий редакцеш я «Сердало» (1959-1962), Шолжера «Кьахьегама байракх» (1962-1963), Наьсарера «Ленина никь» (1963-1964). Цхьан юкьа 8 шера дешача ишколан завуч хиле, газеташка юхавоага из.

Юххьанца из кьахьегаш хиннав Магалбика кхалерча «Ленина байракх» яхача газета редакце. Цига а дуккха дика журналисташ хиннав шоай хана болх беш, масала, цига кьахьийга вар тлема сийлен музей хьаь хинна Чербажанакьан Башир, глорваьнна поэт а прозаик а хинна Кхоартой Мурад, республике йовзаш хинна журналистка Солтукенакьан Зина, кхьыбараш. Цу газета цлеша заманга хьежжа массехказа хувцаеннай. Цо лелаяь «Йоккха Магалбик», «Цле байракх», 2019-ча шера денз «Халкьа дош» аьнна дладахад из. Газета 86 шу дизарца дувзаденна ше йоозув деш, цун керттерча редактора Белхарой Адама редакце хиннача дикагболча журналисташта юкье цли яьккхай Харсенакьан Адама. Лакхе хьоахадьча газеташка из хиннав литсотрудник, отдела завдуоцци, редактора заместитель, доалахьара корреспондент, таржамхо, иштта кхы длахо а. Эггара тлехьа цо даь балхаш да «Магалбикмехкдаьттан» бурув дегта урхалле. Цигара глон бола боахам а лелабир цо. Тлехьара а (1987-1991) цо кьахьийгар УБР бурув тохачун глонча волаш.

Вай мехкахо шозза саг йоалаь хиннав. Хьалхара цун сесаг Йовлой тайпан хиннай, цо яь цхьа йийг Марем мара хиннаьц. Сесаг, могош йоацаш хиларах, дукха яьхьяц. Хлаьта Марем Тисаев Ваха яхача нохчочунга маьре яхай. Из ше а хланз воацаш ва, ший шин воаца — Альбертаца (1975), Русланаца (1977) — Шоложа-Галий тла ях Адама

Йоккха яхъаш д'айихъар вай мехка адарах

Б'арахой Муслим

«Россе низ» яхача ерригача Россе марафоне Г'олла яхъаш д'айихъар вай мехка, укх бетта 7-ча дийнахъа. Укх наькъа шоай денал, говзал гойташ хилар кадетски корпусера дешархой.

Ара геттара д'айиха денош латте а, кагирхоша гойтар, спортацара шоай бувзам ч'оаг'а болга. Керттера сов'ат — ДОСААФа автошколе, мах бала ца безаш, деша бокъо лу каьхат.

Физкультурника ди долча хана, укх бетта 12-ча дийнахъа, йистеяргъя марафон.

Баскетболах йола секци хъайийллай Магасе

Гаьгенаькъан Мартина

Баскетболах йола секци хъайийллай, «Магас» яхача спорта Двореце. Йоккхача яхъашка дакъа лоацаш

болча къонача спортсменашта кийчо ергъя цига. «Х'ара бетта кхаьрача, ерача, шинарча дийнахъа цига Юмалуш хургба кагирхой.

Спортсменашта эшаш мел бола кхоачам, зале болаш ба. Керттера тренер волча Мердов Максата; дег'аца низ хургболаш, баскетболацара лакха говзал гойтарг'юлаш Юмабу

спортсменаш», — аьлар тха газетага цигарча болхлоша.

Белгалде деза, секцена юкьеваха йиш йолаш, вай мехкара моллаг'а ха яьнна саг волга.

Газ хъалуча моттигашка балхаш д'ахъош латт

Коазой Мадина

Газ хъалуча моттигашка балхаш д'акхухъаш латт вай республике. Из бахъан долаш, республикерча цъхайолча юрташка, шахъарашка газ хургъяц.

Укх бетта 8-ча дийнахъа 10 сахъат нийсса даьлча, газ д'акъовларгъя Магасе, Эккажъонгий-Юрта, Галий-Юрта, Сурхо т'а, Ньсар-Керте, Аьлтий-Юрта, Паьзе-Коа.

Республикерча МЧС болхлоша кхайкарал ду бахархошка: «Боккъал а лоралуш хила иштта денош латтача хана! Лоалахошка, бовзарашка хоам бе, газ д'акъовларгхиларах».

Спортивни фестивал д'айихъар республике

Султиганаькъан Йоакъап

«Дезала тоаба» яхача спортивни фестивалах доккха ц'ай хилар, вай мехкарча бахархошта. Спорта вахаре доккха дикахетар хилар цу г'улакках.

«Кхувсавалар, хъалхавоаларах вадар, тайп-тайпара яхъаш яр дакъа лоацарашта юкье д'ахъош. Фестивале дакъа лоа-

цаш хилар, вай мехкара цихеза спортсменаш, иштта спорт дукха езараш а», — йоах тхогарча хоамо. Фестивале дакъа лоацарашта кийчдаьдар тайп-тайпара мерза даараш.

Хъалхарча лаг'а т'а баьннараш белгалбир. Иштта йолча моттиго хъагойт, дезала юкьева бувзам, барт, берригаш а цъхатарра спорт езаш хилар мел лоарх'аьме да.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Утерянный аттестат выданный в СОШ №2 с. п. Яндаре в 1987 году, на имя Цечоевой Аминат Магомедгиреевны, считать недействительным.